

Narušená komunikační schopnost

definice, různá dělení a klasifikace

Kristýna Vlková, Kristýna Míčová, Magdaléna Hyánková, Darja Pelechová, Lucie Dvořáková, Alžběta Marie Rosíková

Definice NKS

"Stav, kdy některá rovina, nebo i několik rovin, komunikačního procesu působí interferenčně (rušivě) vzhledem ke komunikačnímu záměru jednotlivce". (Lechta, 2003, s. 17).

- Má různorodý charakter – od lehkých odchylek v artikulaci až po úplnou ztrátu schopnosti komunikovat.
- Projevuje se v různém věku – od obtíží při osvojování řečových schopností až po poruchy komunikace v dospělém věku.

Definice NKS

- Jedinec, u kterého se NKS vyskytuje, si ji může i nemusí uvědomovat.
- Narušení může být dominantním projevem, nebo symptomem jiného dominantního postižení (symptomatická porucha řeči).

Narušená komunikační schopnost se týká:

- verbální i neverbální stránky jazyka
- grafické i mluvené stránky jazyka
- expresivní i receptivní stránky jazyka

Definice NKS

- nelze se zabývat jen foneticko-fonologickou (zvukovou) stránkou řeči – musí se sledovat všechny roviny jazykových projevů
- jazykové roviny – foneticko-fonologická, lexikálně-sémantická (obsahová), morfologicko-syntaktická (gramatická), pragmatická
- těžké vymezení normality – tzn. norma X narušení
- jazykové prostředí -> jazykové zvláštnosti (ČJ X NJ, FJ – nosové zabarvení)

Etiologie NKS

- **z časového hlediska**
 - prenatální, perinatální, postnatální
- **z lokalizačního hlediska**
 - genové mutace, aberace chromozomů, vývojové odchylky, orgánová poškození receptorů, poškození centrální části, poškození efektorů, nestimulující prostředí, narušení sociální interakce
- **dle stupně**
 - totální, parciální

Klasifikace NKS dle symptomů (Lechta)

Symptomatická klasifikace

- narušený vývoj řeči (vývojová dysfázie)
- získaná orgánová nemluvnost (afázie)
- získaná psychogenní nemluvnost (mutismus)
- narušení článkování řeči (dyslalie, dysartrie)
- narušení zvuku řeči (rinolalie, palatolalie)
- narušení plynulosti řeči (kocktavost, breptavost)
- symptomatické poruchy řeči
- poruchy hlasu
- kombinované vady a poruchy řeči

Klasifikace NKS dle symptomů (Lechta)

1) Vývojová nemluvnost (vývojová dysfázie)

- neschopnost nebo snížená schopnost komunikovat, podmínky jsou dobré
- zasahuje receptivní i expresivní složku řeči, příznaky i v oblastech neřečových

2) Získaná orgánová nemluvnost

- Afázie – vzniká na základě poškození CNS (CMP, úrazy mozku, mozkové nádory, intoxikace...)

Klasifikace NKS dle symptomů (Lechta)

3) Získaná psychogenní nemluvnost (mutismus)

- oněmění, ztráta již vyvinutých řečových projevů
- není podmíněna organickým poškozením CNS
- elektivní mutismus – ztráta řeči pouze v určitých situacích

4) Narušení zvuku řeči

- **Rhinolalie** = huhňavost, zvuk hlasu každého jedince individuální, narušení rovnováhy mezi oralitou a nazalitou
- **Palatolalie** – vývojová porucha, těžká kongenitální vada – orofaciální rozštěpy (hypernazalita)

Klasifikace NKS dle symptomů (Lechta)

5) Narušení plynulosti řeči

- **Koktavost** – syndrom komplexního narušení koordinace orgánů participujících na mluvení, nedobrovolné pauzy v řeči narušující plynulost mluvení
- **Breptavost** – velmi zrychlené tempo řeči

6) Narušení člankování řeči

- **Dyslalie** – neschopnost používat jednotlivé hlásky nebo skupiny hlásek
- **Dysartrie** – porucha procesu artikulace v důsledku organického poškození CNS

Klasifikace NKS dle symptomů (Lechta)

7) Narušení grafické podoby řeči

- SPU – dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie...

8) Symptomatické poruchy řeči

- NKS provázející jiné dominantní postižení (MP, TP, ZP či jiné postižení nebo onemocnění)
- nejčastěji MO + dysartrie

Klasifikace NKS dle symptomů (Lechta)

9) Poruchy hlasu

- patologická změna individuální struktury hlasu, změna v jeho akustických kvalitách, způsobu jeho tvoření a využívání
- funkční porucha mluvního hlasu – *dysfonie*
- úplná ztráta hlasu – *afonie*

10) Kombinované vady a poruchy řeči

- kombinace více druhů NKS
- např. kombinace koktavosti, breptavosti a poruchy artikulace

Co nepokládáme za NKS

- fyziologická nemluvnost
- fyziologická dyslalie
- vývojová dysfluence
- fyziologický dysgramatismus

Logopedické pomůcky

- edukační – kartičky, pexeso, knížky (rozvoj paměti, pozornosti, hlásek)
- pro poruchy polykání – hrnky, lžíce
- pro práci s dechem – píšťalky, flétničky
- žvýkací
- ostatní – brčka, folie...

moje-pomucky.cz

Použité zdroje

- BYTEŠNÍKOVÁ, Ilona, Radka HORÁKOVÁ a Jiřina KLENKOVÁ, 2007. *Logopedie & surdopedie: texty k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-136-2.
- KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. Praha: Grada, 2006. Pedagogika (Grada). ISBN 9788024711102.
- LECHTA, Viktor. *Základy inkluzivní pedagogiky*. Praha: Portál, 2010, roč. 2010.

Další zajímavé zdroje

- tištěné a elektronické publikace
- bakalářské a diplomové práce
- profily na Instagramu a skupiny na Facebooku
- SPC pro žáky s NKS
- **video** – Logopedie s úsměvem
- **podcasty** – Řeči o řeči
- **občanská sdružení** – OS Balbutik, OS Klub afasie, OS LOGO, OS Spolek Prologopaed, Sdružení pro augmentativní a alternativní komunikaci
- **organizace zabývající se NKS** – Asociace logopedů ve školství, Asociace klinických logopedů ČR, Asociace pracovníků speciálněpedagogických center, Společnost pro ranou péči, Česká společnost "Dyslexie"